Ustawa z dnia ……. 2012 r.

o zmianie ustawy – Prawo o stowarzyszeniach

Art. 1.

W ustawie z dnia 7 kwietnia 1989 roku – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. Nr 20, poz. 104; z 1990 r. Nr 14, poz. 86, Nr 51, poz. 297, Nr 65, poz. 385; z 1996 r. Nr 27, poz. 118; z 1997 r. Nr 121, poz. 769; z 1998 r. Nr 106, poz. 668; z 2003 r. Nr 96, poz. 874, Nr 179, poz. 1750; z 2004 r. Nr 102, poz. 1055; z 2007 r. Nr 112, poz. 766; z 2011 r. Nr 112, poz. 654) wprowadza się następujące zmiany:

1) w artykule 10 ust. 1 pkt. 6 otrzymuje brzmienie:

„6) sposób reprezentowania stowarzyszenia, a w szczególności zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał,”

2) w artykule 42 po ustępie 2 dodaje się ustępy 3-7 w brzmieniu:

„3. Współwłasność członków stowarzyszenia jest współwłasnością łączną.

4. Członek stowarzyszenia nie może rozporządzać udziałem we wspólnym majątku członków stowarzyszenia, ani udziałem w poszczególnych składnikach tego majątku.

5. W czasie trwania stowarzyszenia członek stowarzyszenia nie może domagać się podziału majątku wspólnego członków stowarzyszenia.

6. W czasie trwania stowarzyszenia wierzyciel członka stowarzyszenia nie może żądać zaspokojenia z jego udziału we wspólnym majątku członków stowarzyszenia, ani z udziału w poszczególnych składnikach tego majątku.

7. Za zobowiązania stowarzyszenia członkowie stowarzyszenia odpowiadają solidarnie.”

Art. 2.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o stowarzyszeniach ma na celu uregulowanie statusu majątkowego stowarzyszeń zwykłych oraz kwestii reprezentacji tychże stowarzyszeń przy zaciąganiu zobowiązań majątkowych. Poprzez zaś uporządkowanie tych kwestii ma na celu umocnienie i upowszechnienie tej formy realizacji obywatelskiej wolności zrzeszania się w uproszczonej formie prawnej stowarzyszenia zwykłego.

W wyniku wprowadzenia zmian w ustawie:

- współwłasność członków stowarzyszenia przybierze charakter cywilnoprawnej współwłasności łącznej;
- uregulowana zostanie w sposób wyraźny odpowiedzialności członków stowarzyszenia za zobowiązania związane z działalnością stowarzyszenia zwykłego i ograniczona zostanie możliwość dochodzenia roszczeń wierzycieli członków stowarzyszenia z udziału członków stowarzyszenia we wspólnym majątku członków stowarzyszenia oraz udziału w poszczególnych składnikach majątku stowarzyszenia;
- przedstawiciel reprezentujący stowarzyszenie zwykłe uzyska możliwość zaciągania w jego imieniu zobowiązań majątkowych bez konieczności udzielania mu odrębnych pełnomocnictw przez wszystkich członków stowarzyszenia

Obecnie istniejąca regulacja ustawy z dnia 30 kwietnia 1989 roku jest wysoce niezadowalająca. Na skutek, z jednej strony, wadliwego sformułowania przepisu dotyczącego reprezentacji stowarzyszenia, a z drugiej strony pominięcia przez ustawodawcę kwestii uregulowania statusu prawnego środków pieniężnych gromadzonych przez członków stowarzyszenia zwykłego i nabywanych na cele działalności stowarzyszenia rzeczy i praw majątkowych stowarzyszenia zwykłe są formą działalności społecznej o charakterze epizodycznym, jeżeli chodzi o częstość ich tworzenia i czas trwania.

Paradoksalnie znacznie popularniejsza jest bardziej skomplikowana forma stowarzyszeń zarejestrowanych w KRS.

Wadliwa regulacja prawna uniemożliwia, bowiem wykorzystanie formy stowarzyszeń zwykłych do osiągania celów zrzeszenia w formie uproszczonej i odformalizowanej, co do sposobu założenia oraz zasad prowadzenia działalności.

Dzieje się tak, mimo, że stowarzyszenie zwykłe, jako forma uproszczona, zarówno, co do formy zalegalizowania działalności, jak pod względem organizacyjnym, z założenia powinny

występować bardziej powszechnie od stowarzyszeń działających w formie stowarzyszeń zarejestrowanych.

W wyniku wspomnianych wad uregulowania prawnego stowarzyszenia zwykłe napotykają w swej bieżącej działalności na przeszkody tak uciążliwe, że ta forma zrzeszania się jest odrzucana przez osoby pragnące zaangażować się w działalność społeczną, jako niepraktyczna..

Pierwszy problem to wadliwe uregulowanie w ustawie – Prawo o stowarzyszeniach kwestii reprezentacji stowarzyszenia zwykłego. Do zagadnienia tego odnosi się artykuł 40 ustęp 2 ustawy rozpatrywany w związku artykułem 10 ust. 1 pkt. 6 ustawy.

Artykuł 40 wskazuje, że osoby pragnące założyć stowarzyszenie zwykłe uchwalają regulamin działalności tegoż stowarzyszenia, określając w szczególności jego nazwę, cel, teren i środki działania, siedzibę oraz przedstawiciela reprezentującego stowarzyszenie.

Tym samym przedstawiciel ma prawo reprezentowania stowarzyszenia zwykłego. Na skutek wadliwego sformułowania treści artykułu 10 ust. 1 pkt 6 ustawy – Prawo o stowarzyszeniach przedstawiciel nie może jednak zaciągać w imieniu stowarzyszenia zobowiązań majątkowych. Przepis ten, choć, w założeniu swym, odnosi się jedynie do wskazania elementów statutu stowarzyszenia zarejestrowanego, dokonuje na użytek ustawy – Prawo o stowarzyszeniach niezamierzonej przez ustawodawcę modyfikacji znaczenia pojęcia *reprezentowanie*.

Zarówno w języku potocznym, jak i prawnym oraz języku doktryny prawa zakres pojęcia *reprezentowanie* obejmuje *występowanie w czyimś imieniu, bycie przedstawicielem, składanie w czyimś imieniu oświadczeń*. W znaczeniu prawnym „reprezentowanie" obejmuje *składanie oświadczeń woli w czyimś imieniu, obejmuje także umocowanie do zaciągania zobowiązań majątkowych* (tak na przykład w ustawie - Kodeks spółek handlowych)

Ustawa – Prawo o stowarzyszeniach w artykule 10 ust. 1 pkt. 6 zgodnie z jednolitą opinią doktryny (H. Izdebski, *Fundacje i stowarzyszenia. Teksty i objaśnienia ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień prowadzenia działalności gospodarczej,* Warszawa, 1995, P. Suski, *Stowarzyszenia w prawie polskim,* Warszawa, 2002, P. Sarnecki, *Prawo o stowarzyszeniach, Komentarz,* Zakamycze, 2002) i orzecznictwa (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 11 października 2001 roku - I Aca 214/01, Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych, 2003, Nr 1, poz. 1) wyłącza z zakresu pojęciowego terminu ustawowego „reprezentowanie" zaciąganie zobowiązań majątkowych. Dokonuje, bowiem, poprzez użycie sformułowania *sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych,* wyłączenia z zakresu reprezentowania - zaciągania zobowiązań

majątkowych. *Zaciąganie zobowiązań majątkowych* zostało, bowiem użyte obok *reprezentowanie,* a nie jako jego część składowa.

Najprawdopodobniej taki sposób sformułowania przepisu miał służyć wyszczególnieniu w treści statutu zaciągania zobowiązań majątkowych, jako kwestii wymagającej szczególnej regulacji statutowej *(*Sylwester Ślusarczyk, *Stowarzyszenie zwykłe – zaniedbany segment społeczeństwa obywatelskiego. Regulacja prawna, jej wady i drogi naprawy."* w: *„„Nowy Lewiatan" w poszukiwaniu lepszego państwa",* Kielce, 2007). Tym niemniej, zgodnie z dyrektywami wykładni w obrębie ustawy – Prawo o stowarzyszeniach pojęcie *reprezentowanie* nie obejmuje *zaciągania zobowiązań majątkowych.*

Ponieważ zaś artykuł 40 ustęp 2 odnosząc się do przedstawiciela stowarzyszenia zwykłego, używa określenia *reprezentowanie,* to przyjmuje się, że w ustawie – Prawo o stowarzyszeniach zakres jego umocowania nie obejmuje *zaciągania zobowiązań majątkowych*.

Tym samym dla zaciągnięcia zobowiązania majątkowego w imieniu stowarzyszenia zwykłego w obecnym stanie prawnym konieczne jest dodatkowe udzielanie przez wszystkich członków stowarzyszenia zwykłego osobie reprezentującej stowarzyszenie lub innej osobie pełnomocnictw do składania oświadczeń o zaciąganiu zobowiązań majątkowych w imieniu stowarzyszenia. Innym, alternatywnym, ale jeszcze bardziej niedogodnym praktycznie sposobem zaciągania zobowiązań przez stowarzyszenie zwykłe jest uczestnictwo w czynności prawnej wszystkich członków stowarzyszenia. Stan taki jest nie tylko nieracjonalny, ale również praktycznie niezwykle niedogodny i komplikujący prowadzenie bieżącej działalności stowarzyszenia zwykłego, z czym zawsze wiąże się zaciąganie zobowiązań majątkowych.

Drugi problem utrudniający, a niekiedy wręcz uniemożliwiający działalność stowarzyszeń zwykłych to uregulowanie statusu prawnego rzeczy i praw majątkowych nabywanych przez stowarzyszenia na cele jego działalności oraz zasad odpowiedzialności za zobowiązania stowarzyszenia i za zobowiązania członków stowarzyszenia. Stowarzyszenia te mogą pozyskiwać na swoją działalność środki ze składek członkowskich, jednak brak jest w ustawie – Prawo o stowarzyszeniach określenia, jakiego rodzaju prawa przysługują członkom stowarzyszenia do tychże składek oraz do rzeczy i praw majątkowych nabywanych w zamian za środki pozyskane ze składek.

Wobec braku odmiennego uregulowania w ustawie – Prawo o stowarzyszeniach do składek oraz rzeczy i praw majątkowych nabytych na cele działalności stowarzyszenia stosuje się przepisy ustawy – Kodeks cywilny o współwłasności w częściach ułamkowych.

Jest to forma w żaden sposób nieprzystająca do specyfiki działania stowarzyszenia zwykłego, komplikująca działalność stowarzyszenia i nie uwzględniająca zmiennego składu osobowego stowarzyszenia i osobistego charakteru więzi łączących członków stowarzyszenia.

Istniejący obecnie stan prawny umożliwia w każdym momencie żądanie przez członka stowarzyszenia zwykłego zniesienia współwłasności rzeczy i praw majątkowych nabytych przez stowarzyszenie zwykłe, co z łatwością może kompletnie zdezorganizować działalność stowarzyszenia. Ponadto stosunki własności dotyczące poszczególnych rzeczy i praw majątkowych komplikowane są przez zmienny w czasie skład osobowy stowarzyszenia, w wyniku, czego każdy składnik majątkowy może być współwłasnością różnych osób w różnych proporcjach.

Wreszcie wobec braku przepisów ustawy – Prawo o stowarzyszeniach normujących zagadnienie odpowiedzialności członków stowarzyszenia za zobowiązania zaciągane przez stowarzyszenie oraz odpowiedzialności za zobowiązania majątkowe członków stowarzyszenia środkami pieniężnymi pochodzącymi ze składek, rzeczami i prawami nabywanymi na cele działalności stowarzyszenia; jest regulowane według zasad ogólnych odpowiedzialności za zobowiązania zawartych w ustawie - Kodeks cywilny.

W przypadku odpowiedzialności za zobowiązania zaciągnięte przez stowarzyszenie, jest to odpowiedzialność osobista członków, ewentualnie członka stowarzyszenia całym ich majątkiem. Co do charakteru tej odpowiedzialności należy stwierdzić, że zastosowanie mają przepisy ogólne kodeksu cywilnego o zobowiązaniach uzależnione od podzielnego lub niepodzielnego charakteru świadczeń stron (art. 379-383 ustawy – Kodeks cywilny).

Jeżeli zaś chodzi o odpowiedzialność za zobowiązania członków stowarzyszenia, to wobec faktu, że współwłasność członków stowarzyszenia zwykłego ma charakter współwłasności w częściach ułamkowych, wierzyciele mogą kierować egzekucję bezpośrednio do udziałów członka stowarzyszenia w środkach pieniężnych, rzeczach i prawach majątkowych nabytych na cele działalności stowarzyszenia. Rodzi to niebezpieczeństwo całkowitej dezorganizacji działalności stowarzyszenia na skutek egzekucji wszczynanych z udziałów poszczególnych członków stowarzyszenia.

Proponowane zmiany mają na celu zaradzenie wskazanym niedogodnościom.

1. W artykule 10 ust. 1 pkt 6 poprzednie brzmienie przepisu:

„6) sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał,”

zastąpił przepis w brzmieniu:

„6) sposób reprezentowania stowarzyszenia, a w szczególności zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał,”

W wyniku zmiany, przy zachowaniu dotychczasowego katalogu spraw, jakie powinny stosownie do treści artykułu 10 ust. 1 ustawy – Prawo o stowarzyszeniach zostać uregulowane w statucie stowarzyszenia, włączono w sposób wyraźny do zakresu pojęcia *reprezentowanie* również *zaciąganie zobowiązań majątkowych*.

Tym samym stosownie do treści artykułu 40 ust 2 ustawy przedstawiciel stowarzyszenia zwykłego zyska z mocy ustawy umocowanie do zaciągania zobowiązań majątkowych w imieniu stowarzyszenia. Uprości to i ułatwi działalność stowarzyszeń zwykłych, w najbardziej podstawowych kwestiach bieżącej działalności wskazując osobę umocowaną z mocy ustawy do zaciągania zobowiązań w imieniu stowarzyszenia. Zlikwidowany zostanie istniejący obecnie nieracjonalny i niepraktyczny podział na uprawnień przedstawiciela na prawo do reprezentowania stowarzyszenia (przysługujący z mocy ustawy) i uprawnienie do zaciągania zobowiązań majątkowych (przysługujące mu tylko pod warunkiem udzielenia pełnomocnictw przez członków stowarzyszenia).

2. W artykule 42 zaproponowano dodanie po ustępie 2 ustępów 3-7 w brzmieniu:

„3. Współwłasność członków stowarzyszenia jest współwłasnością łączną.

4. Członek stowarzyszenia nie może rozporządzać udziałem we wspólnym majątku członków stowarzyszenia, ani udziałem w poszczególnych składnikach tego majątku.

5. W czasie trwania stowarzyszenia członek stowarzyszenia nie może domagać się podziału majątku wspólnego członków stowarzyszenia.

6. W czasie trwania stowarzyszenia wierzyciel członka stowarzyszenia nie może żądać zaspokojenia z jego udziału we wspólnym majątku członków stowarzyszenia, ani z udziału w poszczególnych składnikach tego majątku.

7. Za zobowiązania stowarzyszenia członkowie stowarzyszenia odpowiadają solidarnie.”

Proponowane zmiany mają na celu zastosowanie dla określenia charakteru prawnego współwłasności członków stowarzyszenia zwykłego i zasad odpowiedzialności za zobowiązania związane z działalnością stowarzyszenia i za zobowiązania członków stowarzyszenia nie związane z jego działalnością, wedle zasad analogicznych do zasad obowiązujących w spółkach cywilnych.

Ustęp 3 przyznaje współwłasności członków stowarzyszenia charakter współwłasności łącznej. W ten sposób zostanie umocniona odrębność majątkowa majątku przeznaczonego na cele działalności stowarzyszenia w stosunku do majątków osobistych członków stowarzyszenia. Zastosowanie konstrukcji własności łącznej, ma na celu uwzględnienie

charakteru więzi osobistych i zaufania, jakie łączą ze sobą między sobą członków niewielkiego z reguły stowarzyszenia zwykłego. Ponadto za takim charakterem współwłasności w stowarzyszeniach przemawia założona w konstrukcji stowarzyszenia trwałość jego funkcjonowania i zmienność jego składu osobowego, jak również niezarobkowy cel stowarzyszenia. Zastosowanie konstrukcji własności łącznej wraz z zawartymi w ustępie 4 i 5 ograniczeniami w możliwości dysponowania przez członka udziałem w majątku wspólnym członków stowarzyszenia oraz z poszczególnych składnikach tego majątku i w prawie żądania podziału majątku wspólnego członków stowarzyszenia pozwala na ustabilizowanie sytuacji majątkowej stowarzyszenia jako formy organizacji działalności społecznej i zapewnia mu podstawę materialną dla kontynuowania swej działalności.

Ustępy 6 i 7 określają zasady odpowiedzialności za zobowiązania stowarzyszenia oraz za zobowiązania członków stowarzyszenia.

Zgodnie z ustępem 6 wykluczone będzie domaganie się w czasie trwania stowarzyszenia, przez wierzyciela członka stowarzyszenia zaspokojenia jego pretensji z udziału członka w majątku wspólnym członków stowarzyszenia, a także z udziału w poszczególnych składnikach tego majątku. Podobnie jak ustępy 4 i 5 służy on zabezpieczeniu podstawy materialnej działalności stowarzyszenia przed egzekwowaniem z niego roszczeń nie związanych w żaden sposób z działalnością stowarzyszenia. Jest to również konsekwencja ujęcia współwłasności członków stowarzyszenia, jako współwłasności łącznej, gdzie w czasie trwania stowarzyszenia, nie wyodrębnia się prawnie udziałów poszczególnych współwłaścicieli. Zasadność tego rodzaju uregulowania jest wzmacniana niezarobkowym profilem działalności stowarzyszeń oraz daleko idącymi ograniczeniami w zdobywaniu przez stowarzyszenie zwykłe środków na działalność (niemożność prowadzenia działalności gospodarczej, otrzymywania spadków, darowizn i korzystania z ofiarności publicznej). Należy zwrócić uwagę, że działalność stowarzyszenia zwykłego może być finansowana wyłącznie ze składek członkowskich o, siłą rzeczy, niewielkiej wysokości. Tym bardziej, zatem środki te powinny być chronione przez roszczeniami wierzycieli członków stowarzyszenia.

Ustęp 7 z kolei reguluje kwestię odpowiedzialności członków stowarzyszenia za zobowiązania stowarzyszenia. Wprowadzono tu zasadę odpowiedzialności solidarnej członków stowarzyszenia zwykłego za zobowiązania stowarzyszenia. Uregulowanie to nie jest całkowitym *novum*.

Uregulowanie to ma na celu zabezpieczenie interesów wierzycieli stowarzyszenia. Z uwagi, bowiem na wskazane ograniczenia w możliwości pozyskiwania przez stowarzyszenie zwykłe środków majątkowych, uzyskanie przez nich zaspokojenia z majątku stowarzyszenia jest mocno wątpliwe. Ponadto zastosowanie dla współwłasności członków stowarzyszenia zwykłego konstrukcji współwłasności łącznej, gdzie udziały poszczególnych członków stowarzyszenia nie ulegają w czasie trwania stowarzyszenia prawnemu wyodrębnieniu, uniemożliwia zastosowanie ogólnych zasad odpowiedzialności i wymaga zastosowania odpowiedzialności solidarnej członków stowarzyszenia.

Projekt ustawy nie pociąga za sobą obciążenia budżetu państwa, ani budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt ustawy nie wymaga wydania aktów wykonawczych, ani zmian w istniejących aktach wykonawczych.

Przedmiot regulacji projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej